

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీపరాశరభట్టార్యైరనుగృహీతః
॥ శ్రీగుణరత్నకోశః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ శ్రీగుణరత్నకోశః ॥

శ్రీపరాశర భట్టార్యః శ్రీరంగేశపురోహితః ।

శ్రీవత్సాంకసుతః శ్రీమాన్ శ్రేయసే మేఽస్తు భూయసే ॥

శ్రియై సమస్తచిదచిద్విధానవ్యసనం హరేః ।

అంగీకారిభిరాలోకైః సార్థయంత్యై కృతోఽంజలిః ॥ 1 ॥

ఉల్లాసపల్లవితపాలితసప్తలోకీ -

నిర్వాహాకోరకితనేమకటాక్షలీలాం ।

శ్రీరంగహర్యతలమంగలదీపరేఖాం

శ్రీరంగరాజమహిషీం శ్రియమాశ్రయామః ॥ 2 ॥

అనుకలతనుకాండాలింగనారంభశుంభత్ -

ప్రతిదిశభుజశాఖశ్రీసఖానోకహర్ద్దిః ।

స్తననయనగులుచ్చస్ఫారపుష్పద్విరేఫా

రచయతు మయి లక్ష్మీకల్పవల్లీ కటాక్షాన్ ॥ 3 ॥

యద్భూభంగాః ప్రమాణం స్థిరచరరచనాతారతమ్యే మురారేః

వేదాంతాస్తత్త్వచింతాం మురభిదురసి యత్పాదచిహ్నైస్తరంతి ।

భోగోపొద్ధాతకేలీచులకితభగవద్వైశ్వరూప్యానుభావా

సా నః శ్రీరాస్త్యణీతామమృతలహరిధీలంఘనీయైరపాంగైః ॥ 4 ॥

యద్యావత్తవ వైభవం తదుచితస్తోత్రాయ దూరే స్పృహ

స్తోతుం కే వయమిత్యదశ్చ జగృహుః ప్రాంచో విరించాదయః ।

అప్యేవం తవ దేవి ! వాఙ్మనసయోర్భాషానభిజ్ఞం పదం
కావాచః ప్రయతామహే కవయితుం స్వస్తి ప్రశస్యై గిరాం || 5 ||

స్తోతారం తముశంతి దేవి ! కవయో యో విస్తృణీతే గుణాన్
స్తోతవ్యస్య తతశ్చ తే స్తుతిధురా మయ్యేవ విశ్రామ్యతి |
యస్మాదస్మదమర్షణీయఫణితిస్వీకారతస్థే గుణాః
క్షాంత్యోదార్యదయాదయో భగవతి ! స్వాం ప్రస్నువీరన్ ప్రథాం || 6 ||

సూక్తిం సమగ్రయతు నః స్వయమేవ లక్ష్మీః
శ్రీరంగరాజమహిషీ మధురైః కటాక్షైః |
వైదగ్యవర్ణగుణగుంభనగౌరవైర్యాం
కండూలకర్ణకుహరాః కవయో ధయంతి || 7 ||

అనాఘ్రాతావద్యం బహుగుణపరీణాహి మనసో
దుహానం సౌహార్దం పరిచితమివాథాపి గహానం |
పదానాం సౌభ్రాత్రాదనిమిషనిషేవ్యం శ్రవణయోః
త్వమేవ శ్రీర్మహ్యం బహుముఖయ వాణీవిలసితం || 8 ||

శ్రియః శ్రీః ! శ్రీరంగేశయ ! తవ చ హృద్యాం భగవతీం
శ్రియం త్వత్తోఽప్యుచ్చైర్వయమిహ ఫణామః శృణుతరాం |
దృశౌ తే భూయాస్తాం సుఖతరలతారే శ్రవణతః
పునర్హ్రోత్కర్షాత్ స్ఫుటతు భుజయోః కంచుకశతం || 9 ||

దేవి ! శ్రుతిం భగవతీం ప్రథమే పుమాంసః
త్వత్సద్గుణౌఘమణికోశగృహం గృణంతి |
తద్ధ్వారపాటనపటాని చ సేతిహాస -
సంతర్కణస్మృతిపురాణపురస్సరాణి || 10 ||

ఆపలర్వేదానమానం కతిచన కతిచారాజకం విశ్వమేతత్
 రాజన్వత్కేచిదీశం గుణినమపి గుణైస్తం దరిద్రాణమన్యే |
 భిక్షావన్యే సురాజంభవమితి చ జడాస్తే తలాతల్యకార్దుః
 యే తే శ్రీరంగహర్యాంగణకనకలతే ! న క్షణం లక్ష్మమాసన్ || 11 ||

మనసి విలసతాఽక్షా భక్తిసిద్ధాంజనేన
 శ్రుతిశిరసి నిగూఢం లక్ష్మి ! తే వీక్షమాణాః |
 నిధిమివ మహిమానం భుంజతే యేఽపి ధన్యాః
 నను భగవతి ! దైవీం సంపదం తేఽభిజాతాః || 12 ||

అస్యేశానా జగత ఇతి తేఽధీమహే యాం సమృద్ధిం
 శ్రీః ! శ్రీసూక్తం బహుముఖయతే తాం చ శాఖానుశాఖం |
 ఈష్టే కశ్చిజ్జగత ఇతి యః పౌరుషే సూక్త ఉక్తః
 తం చ త్వత్కం పతిమధిజగావుత్తరశ్చానువాకః || 13 ||

ఉద్భాపలస్త్యాముపనిషదసావాహ నైకా నియంత్రీం
 శ్రీమద్రామాయణమపి పరం ప్రాణితి త్వచ్ఛ్చరిత్రే |
 స్మర్తారోఽస్మజ్జనని యతమే సేతిహాసైః పురాణైః
 నిన్యర్వేదానపి చ తతమే త్వన్మహిమ్ని ప్రమాణం || 14 ||

ఆకుగ్రామనియామకాదపి విభోరాసర్వనిర్వాహకాత్
 ఐశ్వర్యం యది హోత్తరోత్తరగుణం శ్రీరంగభర్తుః ప్రియే ! |
 తుంగం మంగళముజ్జ్వలం గరిమవత్ పుణ్యం పునః పావనం
 ధన్యం యత్తదదశ్చ వీక్షణభువస్తే పంచషా విపుషః || 15 ||

ఏకో ముక్తాతపత్రప్రచలమణిషుణాత్కారిమౌలిర్మనుష్యో
 దృప్యద్దంతావళస్థో న గణయతి నతాన్ యత్క్షణం క్షోణిపాలాన్ |
 యత్తస్మై తిష్ఠతేఽన్యః కృపణమశరణో దర్మయన్ దంతపంక్తీ
 తత్తే శ్రీరంగరాజప్రణయిని ! నయనోదంచితన్యంచితాభ్యాం || 16 ||

రతిర్మతిసరస్వతీ ధృతిసమృద్ధిసిద్ధిశ్రియః
 సుధాసఖి ! యతోముఖం చిచలిషేత్తవ భ్రూలతా |
 తతోముఖమథేందిరే ! బహుముఖీమహంపూర్వికాం
 విగాహ్య చ వశంవదాః పరివహంతి కూలంకషాః || 17 ||

సహ స్థిరపరిత్రసవ్రజవిరించనాకించనైః
 అనోకహబృహస్పతిప్రబలవిక్లబప్రక్రియం |
 ఇదం సదసదాత్మనా నిఖిలమేవ నిమ్నోన్నతం
 కటాక్షతదుపేక్షయోస్తవ హి లక్ష్మీ ! తత్తాండవం || 18 ||

కాలే శంసతి యోగ్యతాం చిదచితోరన్యోన్యమాలింగతోః
 భూతాహంకృతిబుద్ధిపంచకరణీస్వాంతప్రవృత్తీంద్రియైః |
 అండానావరణైస్సహస్రమకరోత్తాన్భూర్భువస్స్వర్వతః
 శ్రీరంగేశ్వరదేవి ! తే విహృతయే సంకల్పమానః ప్రియః || 19 ||

శబ్దాదీన్విషయాన్ ప్రదర్శ్య విభవం విస్మార్య దాస్యాత్మకం
 వైష్ణవ్యా గుణమాయయాఽఽత్మనివహాన్ విష్ణావ్య పూర్వః పుమాన్ |
 పుంసా పణ్యవధూవిడంబివపుషా ధూర్తానివాయాసయన్
 శ్రీరంగేశ్వరి ! కల్పతే తవ పరీహాసాత్మనే కేలయే || 20 ||

యద్ధూరే మనసో యదేవ తమసః పారే యదత్యద్భుతం
 యత్యాలాదపచేలిమం సురపురీ యద్గచ్ఛతో దుర్గతిః |
 సాయుజ్యస్య యదేవ సూతిరథవా యద్దుర్గ్రహం మద్గిరాం
 తద్విష్ణోః పరమం పదం తవ కృతే మాతస్సమామ్నాసిషుః || 21 ||

హేలాయామఖిలం చరాచరమిదం భోగే విభూతిః పరా
 పుణ్యాస్తే పరిచారకర్మణి సదా పశ్యంతి యే సూరయః |
 శ్రీరంగేశ్వరదేవి ! కేవలకృపానిర్వాహ్యవర్గే వయం
 శేషిత్యే పరమః పుమాన్ పరికరా హ్యేతే తవ స్ఫారణే || 22 ||

ఆజ్ఞానుగ్రహభీమకోమలపురీపాలా ఫలం భేజపాం
 యాఽయోధ్యేత్యపరాజితేతి విదితా నాకం పరేణ స్థితా |
 భావైరద్భుతభోగభూమగహనైస్సాంద్రా సుధాస్యందిభిః
 శ్రీరంగేశ్వరగేహలక్ష్మీ ! యువయోస్తాం రాజధానీం విదుః || 23 ||

తస్యాం చ త్వత్కృపావన్నిరవధిజనతావిశ్రమార్హావకాశం
 సంకీర్ణం దాస్యతృష్ణాకలితపరికరైః పుంభిరానందనిఘ్నేః |
 స్నేహాదస్థానరక్షావ్యసనిభిరభయం శార్ఙ్గచక్రాసిముఖ్యైః
 ఆనందైకార్ణవం శ్రీః ! భగవతి ! యువయోరాహురాస్థానరత్నం || 24 ||

తత్ర స్రక్స్పర్శగంధం స్ఫురదుపరిఫణారత్నరోచిర్వితానం
 విస్తీర్యానంతభోగం తదుపరి నయతా విశ్వమేకాతపత్రం |
 త్నేస్తైః కాంతేన శాంతోదితగుణవిభవైరర్హతా త్వామసంఖ్యైః
 అన్యోన్యాద్వైతనిష్ఠాఘనరసగహనాన్ దేవి ! బద్ధాసి భోగాన్ || 25 ||

భోగ్యా వామపి నాంతరీయకతయా పుష్పాంగరాగైస్సమం
 నిర్వృత్తప్రణయాతివాహనవిధౌ నీతాః పరీవాహతాం |
 దేవి ! త్వామను నీలయా సహ మహీదేవ్యస్సహస్రం తథా
 యాభిస్త్యం స్తనబాహుదృష్టిభిరివ స్వాభిః ప్రీయం శ్లాఘసే || 26 ||

తే సాధ్యాస్సంతి దేవా జనని ! గుణవపుర్వేషవృత్తస్వరూపైః
 భోగైర్వా నిర్విశేషాః సవయస ఇవ యే నిత్యనిర్దోషగంధాః |
 హే శ్రీః ! శ్రీరంగభర్తుస్తవ చ పదపరీచారవృత్త్యై సదాఽపి
 ప్రేమప్రద్రాణభావావిలహృదయహారాత్కారకైంకర్యభోగాః || 27 ||

స్వరూపం స్వాతంత్ర్యం భగవత ఇదం చంద్రవదనే !
 త్వదాశ్లేషోత్కర్షాద్భవతి ఖలు నిష్కర్షసమయే |

త్వమాసీర్మాతః ! శ్రీః ! కమితురిదమిత్థం త్వవిభవః
తదంతర్భావాత్త్వాం న పృథగభిధత్తే శ్రుతిరపి || 28 ||

తవ స్పర్మాదీశం స్పృశతి కమలే ! మంగలపదం
తవేదం నోపాధేరుపనిపతితం శ్రీరసి యతః |
ప్రసూనం పుష్యంతీమపి పరిమలర్థిం జిగదిషుః
న చైవం త్వాదేవం స్వదత ఇతి కశ్చిత్కవయతే || 29 ||

అపాంగా భూయాంసో యదుపరి పరం బ్రహ్మ తదభూత్
అమీ యత్ర ద్విత్రాస్స చ శతమఖాదిస్తదధరాత్ |
అతః శ్రీరామ్నాయస్తదుభయముశంస్త్యాం ప్రణిజగౌ
ప్రశస్తిస్సా రాజ్ఞో యదపి చ పురీకోశకథనం || 30 ||

స్వతశ్శీర్ష్ట్యం విష్ణోస్స్వమసి తత ఏవైష భగవాన్
త్వదాయత్తర్థిత్యేఽప్యభవదపరాధీనవిభవః |
స్వయా దీప్త్యా రత్నం భవదపి మహార్థం న విగుణం
న కుంఠస్వాతంత్ర్యం భవతి చ న చాన్యాహితగుణం || 31 ||

ప్రశకనబలజ్యోతిర్జ్ఞానైశ్శ్వరీవిజయప్రథా -
ప్రణతవరణప్రేమక్షేమంకరత్వపురస్సరాః |
అపి పరిమలః కాంతిర్లావణ్యమర్చిరితీందిరే !
తవ భగవతశ్చైతే సాధారణా గుణరాశయః || 32 ||

అన్యేఽపి యోవనముఖా యువయోస్సమానాః
శ్రీరంగమంగళవిజృంభణవైజయంతి ! |
తస్మింస్తవ త్వయి చ తస్య పరస్పరేణ
సంస్తీర్య దర్పణ ఇవ ప్రచురం స్వదంతే || 33 ||

యువత్వాదౌ తుల్యేఽప్యపరవశతాశత్రుశమన -

స్థిరత్వాదీన్యత్వా భగవతి ! గుణాన్ పుంస్త్వసులభాన్ |

త్వయి స్త్రీత్వైకాంతాన్ మ్రదిమపతిపారార్థ్యకరుణా -

క్షమాదీన్వా భోక్తుం భవతి యువయోరాత్మని భిదా || 34 ||

ఘనకనకద్యుతీ యువదశామపి ముగ్ధదశాం

యువతరుణత్వయోరుచితమాభరణాది పరం |

ధ్రువమసమానదేశవినివేశి విభజ్య హరౌ

త్వయి చ కుశేశయోదరవిహారిణి ! నిర్విశసి || 35 ||

అంగం తే మృదుశీతముగ్ధమధురోదారైర్గుణైర్గుంభతః

క్షీరాభ్యేః కిమృజీషతాముపగతా మన్యే మహార్థాస్తతః |

ఇందుః కల్పలతా సుధామధుముఖా ఇత్యావిలాం వర్ణనాం

శ్రీరంగేశ్వరి ! శాంతకృతిమకథం దివ్యం వపుర్వార్హతి || 36 ||

ప్రణమదనువిధిత్యావాసనానమ్రమగ్రే

ప్రణయిపరిచిచీషాకుంచితం పార్శ్వకేన |

కనకనికషచంచచ్చంపకస్తకృమాన -

ప్రవరమిదముదారం వర్ష వాచామభూమిః || 37 ||

ఏకం న్యంచ్య నతిక్షమం మమ పరం చాకుంచ్య పాదాంబుజం

మధ్యే విష్టరపుండరీకమభయం విన్యస్య హస్తాంబుజం |

త్వాం పశ్యేమ నిషేదుషీం ప్రతికలం కారుణ్యకూలంకష -

స్ఫారాపాంగతరంగమంబ ! మధురం ముగ్ధం ముఖం ! బిభ్రతీం || 38 ||

సురభితనిగమాంతం వందిషీయేందిరాయాః

తవ కమలపలాశప్రక్రియం పాదయుగ్మం |

వహతి యదుపమర్దైర్వైజయంతీ హిమాంభః

పుతిభిరివ నవత్వం కాంతబాహాంతరాలే || 39 ||

త్వత్స్వీకారకలావలేపకలుషా రాజ్ఞాం దృశో దుర్వచాః

నిత్యం త్వన్మధుపానమత్తమధుపశ్రీనిర్భరాభ్యాం పతిం |

దృగ్భ్యామేవ హి పుండరీకనయనం వేదో విదామాసతే

సాక్షాలక్ష్మి ! తవావలోకవిభవః కాక్వా కయా వర్ణ్యతే || 40 ||

ఆనందాత్మభిరీశమజ్జనమదక్షీబాలసైరాగల -

ప్రేమార్ద్రైరపి కులముద్వహకృపాసంప్లావితాస్మాదృశైః |

పద్మే ! తే ప్రతిబిందుబద్ధకలికబ్రహ్మాదివిష్కంభకైః

ఐశ్వర్యోద్గమగద్గదైరశరణం మాం పాలయాలోకితైః || 41 ||

పాదారుంతుదమేవ పంకజరజశ్చేటీభృశాలోకితైః

అంగమ్లానిరథాంబ ! సాహసవిధౌ లీలారవిందగ్రహః |

డోలా తే వనమాలయా హరిభుజే హా కష్టశబ్దాస్పదం

కేన శ్రీరతికోమలా తనురియం వాచాం విమర్షక్షమా || 42 ||

ఆమర్యాదమకంటకం స్తనయుగం నాద్యాపి నాలోకిత -

భ్రూభేదస్మితవిభ్రమా జహతి వా నైసర్గికత్వాయశః |

సూతే శైశవయౌవనవ్యతికరో గాత్రేషు తే సౌరభం

భోగస్తోతసి కాంతదేశికకరగ్రాహేణ గాహక్షమః || 43 ||

ఆమోదాద్భుతశాలి యౌవనదశావ్యాకోచమమ్లానిమత్

సౌందర్యామృతసేకశీతలమిదం లావణ్యసూత్రార్పితం |

శ్రీరంగేశ్వరి ! కోమలాంగసుమనస్సందర్భణం దేవి ! తే

కాంతోరఃప్రతియత్నమర్హతి కవిం ధిజ్ఞామకాండాకులం || 44 ||

మర్మస్పృశో రససిరా వ్యతివిధ్య వృత్తైః

కాంతోపభోగలలితైర్లలితాంగయష్టైః |

పుష్పావలీవ రసికభ్రమరోపభుక్తా

త్వం దేవి ! నిత్యమభినందయసే ముకుందం || 45 ||

కనకరశనాముక్తాతాటంకహారలలాటికా -

మణిసరతులాకోటిప్రాయైర్జనార్దనజీవికే ! |

ప్రకృతిమధురం గాత్రం జాగర్తి ముగ్ధవిభూషణైః

వలయశకలైర్దుగ్ధం పుష్పైశ్చ కల్పలతా యథా || 46 ||

సామాన్యభోగ్యమపి కౌస్తుభవైజయంతీ -

పంచాయుధాదిరమణః స్వయమేవ బిభ్రత్ |

తద్భారఖేదమివ తే పరిహర్తుకామః

శ్రీరంగధామమణిమంజరి ! గాహతే త్వాం || 47 ||

యది మనుజతిరశ్చాం లీలయా తుల్యవృత్తైః

అనుజనురనురూపా దేవి ! నావాతరిష్యః |

అసరసమభవిష్యన్నర్మ నాథస్య మాతః !

దరదలదరవిందోదంతకాంతాయతాక్షి || 48 ||

స్థలితకటకమాల్యైర్దోర్భిరభిం మురారేః

భగవతి దధిమాధం మధ్నతః శ్రాంతిశాంత్యై |

భ్రమదమృతతరంగావర్తతః ప్రాదురాసీః

స్మితనయనసుధాభిస్సించతీ చంద్రికేవ || 49 ||

మాతర్మైథిలి ! రాక్షసీస్త్వయి తదైవార్ద్రాపరాధాస్త్వయా

రక్షంత్యా పవనాత్మజాల్లఘుతరా రామస్య గోష్ఠీ కృతా |

కాకం తం చ విభీషణం శరణమిత్కుక్తిక్షమౌ రక్షతః

సా నస్సాంద్రమహాగసస్సుఖయతు ఛాంతిస్తవాఽఽకస్మిక్ | 50 ||

మాతర్లక్ష్మి యథైవ మైథిలజనస్తేనాధ్వనా తే వయం
 త్వద్ధాస్యైకరసాభిమానసుభగైర్భావైరిహముత్ర చ |
 జామాతా దయితస్తవేతి భవతీసంబంధదృష్ట్యా హరిం
 పశ్యేమ ప్రతియామ యామ చ పరీచారాన్ ప్రహృష్యేమ చ || 51 ||

పితేవ త్వత్ప్రేయాన్ జనని పరిపూర్ణాగసి జనే
 హితస్రోతోవృత్త్యా భవతి చ కదాచిత్ కలుషధీః |
 కిమేతన్నిర్దోషః క ఇహ జగతీతి త్వముచితైః
 ఉపాయైర్విస్మార్య స్వజనయసి మాతా తదసి నః || 52 ||

నేతుర్నిత్యసహాయినీ జనని నస్త్రాతుం త్వమత్రాగతా
 లోకే త్వన్మహిమావబోధబధిరే ప్రాప్తా విమర్దం బహు |
 క్లిష్టం గ్రావసు మాలతీమృదుపదం విశ్లిష్య వాసో వనే
 జాతో ధిక్కరుణాం ధిగస్తు యువయోః స్వాతంత్ర్యమత్యంకుశం || 53 ||

అధిశయితవానభిం నాథో మమంథ బబంధ తం
 హరధనురసౌ వల్లీభంజం బభంజ చ మైథిలి |
 అపి దశముఖీం లూత్వారక్షః కబంధమనర్తయత్
 కిమివ న పతిః కర్తా త్వచ్ఛాటుచుంచుమనోరథః || 54 ||

దశశతపాణిపాదవదనాక్షిముఖైరఖిలైః
 అపి నిజవైశ్వరూప్యవిభవైరనురూపగుణైః |
 అవతరణైరతైశ్చ రసయన్ కమితా కమలే
 క్వచన హి విభ్రమభ్రమిముఖే వినిమజ్జతి తే || 55 ||

జననభవనప్రీత్యా దుగ్ధార్ణవం బహుమన్యసే
 జనని దయితప్రేష్టా పుష్టాసి తత్పరమం పదం |
 ఉదధిపరమవ్యోమోర్విస్మృత్య మాదృశరక్షణ -
 క్షమమితి ధియా భూయః శ్రీరంగధామని మోదసే || 56 ||

ఔదార్యకారుణికతాశ్రితవత్సలత్వ -

పూర్వేషు సర్వమతిశాయితమత్ర మాతః |

శ్రీరంగధామ్ని యదుతాన్యదుదాహరంతి

సీతావతారముఖమేతదముష్య యోగ్యా || 57 ||

ఐశ్వర్యమక్షరగతిం పరమం పదం వా

కస్మైచిదంజలిభరం వహతే వితీర్య |

అస్మై న కించిదుచితం కృతమిత్యథాంబ !

త్వం లజ్జసే కథయ కోఽయముదారభావః || 58 ||

జ్ఞానక్రియాభజనసంపదకించనోఽహం

ఇచ్ఛాధికారశకనానుశయానభిజ్ఞః |

ఆగాంసి దేవి యువయోరపి దుఃసహాని

బధ్నామి మూర్ఛచరితస్తవ దుర్భరోఽస్మి || 59 ||

ఇత్యుక్తికైతవశతేన విడంబయామి

తానంబ ! సత్యవచసః పురుషాన్ పురాణాన్ |

యద్వా న మే భుజబలం తవ పాదపద్మ -

లాభే త్వమేవ శరణం విధితః కృతాఽసి || 60 ||

శ్రీరంగే శరదశ్శతం సహ సుహృద్వర్గేణ నిష్కంఠకం

నిర్దుఃఖం సుసుఖంచ దాస్యరసికాం భుక్త్వా సమృద్ధిం పరాం |

యుష్మత్పాదసరోరుహాంతరరజస్యామ త్వమంబా పితా

సర్వం ధర్మమపి త్వమేవ భవ నః స్వీకుర్వకస్మాత్కృపాం || 61 ||

|| ఇతి శ్రీగుణరత్నకోశః సమాప్తః ||